Valsts izglītības attīstības aģentūra

EIROPAS SAVIENĪBA

ROKASGRĀMATA *Erasmus*+ projektu īstenotājiem par horizontālajām prioritātēm

Erasmus+
Bagātini pieredzi, domā plašāk

2025

Erasmus+ programmas galvenais mērķis ir veicināt izglītības un apmācības kvalitāti un iekļautību, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas cilvēkiem no visām vecuma grupām, sociālajām un ekonomiskajām vidēm, vienlaikus veicinot prasmju attīstību tādās nākotnei nozīmīgās jomās kā digitālā kompetence, vide un ilgtspēja, inovācijas. Tāpat tiek uzsvērta aktīvāka pilsoniskuma un līdzdalības nozīme demokrātiskajos procesos un izpratnes veicināšana par Eiropas Savienību, tās vērtībām, vēsturi un nozīmi.

Programmas 2021.–2027. gada perioda horizontālās prioritātes ir:

- **Iekļaušana un daudzveidība**
- **Vide un cīņa pret klimata pārmaiņām**
- **Digitālā pārveide**
- **Līdzdalība demokrātiskajā dzīvē, kopējas vērtības un pilsoniskā iesaistīšanās**

Saskaņā ar *Erasmus+* programmas vadlīnijām organizācijām **projektu izstrādē un īstenošanā jāintegrē horizontālās prioritātes** un jāveicina dalībnieku izpratne par tām. Tas ietver i**ekļaujošas pieejas nodrošināšanu, aktīvi iesaistot dalībniekus ar mazāk iespējām, aktivitāšu īstenošanu videi draudzīgā veidā, digitālo rīku un metožu jēgpilnu izmantošanu sadarbības un mācību procesa uzlabošanai, kā arī aktīvas pilsoniskās līdzdalības veicināšanu projektā un citos ar to saistītos procesos.**

Horizontālās prioritātes ir **būtiska projekta kvalitātes sastāvdaļa**, kas balstās *Erasmus+* programmas vadlīnijās, kvalitātes standartos un Augstākās izglītības hartā. Tās tiek rūpīgi izvērtētas gan projekta pieteikumu, gan īstenoto projektu novērtēšanas procesos.

Tāpat projektu īstenotāji tiek aicināti risināt prioritātes arī saturiskā līmenī, **izstrādājot augstvērtīgus un ilgtspējīgus rezultātus**, piemēram, jaunas iekļaujošas prakses, mācību saturu, metodes un pieejas, kas vērstas uz mūsdienu un nākotnes izaicinājumu risināšanu, integrējot tos organizācijas ikdienas darbībā un nododot tālāk citām organizācijām visā Eiropas Savienībā un ārpus tās.

SATURS

Iekļaušana un daudzveidība	**4**
Vide un cīņa pret klimata pārmaiņām	**12**
Digitālā pārveide	**17**
Līdzdalība demokrātiskajā dzīvē, kopējas vērtības un pilsoniskā iesaistīšanās	**25**
Horizontālo prioritāšu integrācija Erasmus+ projektos	**33**
Sinerģijas piemēri starp *Erasmus+* horizontālajām prioritātēm	**36**

Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.-2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" virsmērķis ir **nodrošināt kvalitatīvas izglītības iespējas visiem Latvijas iedzīvotājiem, lai veicinātu viņu potenciāla attīstību un īstenošanu mūža garumā un lai veidotu viņu spēju mainīties un atbildīgi vadīt pastāvīgās pārmaiņas sabiedrībā un tautsaimniecībā**.

Avots: Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai"

Erasmus+ horizontālo prioritāšu integrēšana projektos ir cieši saistīta ar četriem Latvijas izglītības attīstības mērķiem:

1. **Augsti kvalificēti, kompetenti un uz izcilību orientēti pedagogi un akadēmiskais personāls**.
2. **Mūsdienīgs, kvalitatīvs un uz darba tirgū augsti novērtētu prasmju attīstīšanu orientēts izglītības piedāvājums**.
3. **Atbalsts ikviena izaugsmei**.
4. **Ilgtspējīga un efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība.**

Latvijas izglītības attīstības mērķu uzdevums ir risināt šādus jautājumus:

- nepietiekama pedagoga profesijas pievilcība un konkurētspēja,
- vāja pedagogu un akadēmiskā personāla ataudze,
- mūsdienu vajadzībām nepietiekami atbilstošs izglītības piedāvājums,
- nepietiekami iekļaujoša un emocionāli droša vide izglītības iestādēs,
- nevienlīdzīgas izglītības iespējas pilsētu un lauku izglītības iestādēs,
- zema mācību motivācija un visu pušu iesaistīšanās pieaugušo izglītībā,
- darba tirgū pieprasītu prasmju trūkums,
- nepietiekamas sabiedrības digitālās prasmes, u.c.

***Erasmus*+ programma var sniegt nozīmīgu ieguldījumu Latvijas izglītības sistēmā, risinot tajā noteiktos jautājumus 2021.–2027. gadā!**

Erasmus+ horizontālā prioritāte

IEKĻAUŠANA UN DAUDZVEIDĪBA

Programmas mērķis ir veicināt vienlīdzīgas iespējas, piekļuvi, iekļaušanu, daudzveidību un taisnīgumu visos tās pasākumos.

"Labklājīga un sociāla Eiropa ir atkarīga no mums visiem. Mums ir vajadzīga vienlīdzība visiem un vienlīdzība visās tās izpausmēs".

Eiropas Komisijas prezidente Urzula fon der Leiena

European Commission: Directorate-General for Communication and Leyen, U., A Union that strives for more – My agenda for Europe – Political guidelines for the next European Commission 2019-2024

Organizācijām katra projekta ietvaros jāīsteno iekļaujoša pieeja, nodrošinot daudzveidīgu dalībnieku loku un iesaistot dalībniekus ar mazāk iespējām.

Īstenojot prioritāti, aicinām īpaši ņemt vērā Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam 3.mērķi "Atbalsts ikviena izaugsmei", kas paredz atbalsta mehānismu veidošanu indivīdu – bērnu, jauniešu un pieaugušo – izaugsmei. Tas palīdz risināt tādus jautājumus kā mūsdienu vajadzībām nepietiekami atbilstošs izglītības piedāvājums, nepietiekami iekļaujoša un emocionāli droša vide izglītības iestādēs, nevienlīdzīgas izglītības iespējas pilsētu un lauku izglītības iestādēs un zema mācību motivācija, kā arī visu pušu iesaistīšanās pieaugušo izglītībā.
Viens no uzdevumiem ir nodrošināt dažādus atbalsta pasākumus plašākā izpratnē nelabvēlīgā situācijā nonākušiem bērniem un jauniešiem un preventīvus un intervences pasākumus mācību pārtraukšanas riska mazināšanai.

KĀ INTEGRĒT PRIORITĀTI PAR IEKĻAUŠANU UN DAUDZVEIDĪBU MĀCĪBU MOBILITĀŠU UN PARTNERĪBAS PROJEKTOS?

1. **projekta saturu** (projekta temats, mērķis, sasniedzamie rezultāti) **veidojot par iekļaušanas un daudzveidības jautājumiem** (t.sk. atbilstošu materiālu, metožu, pieeju izstrāde u.c.)
   Ja prioritāte projektā tiek risināta tematiskā līmenī, piemēram, partnerības projektos, tad detalizētu informāciju par tās iekļaušanu projektā lūdzam skatīt *Erasmus+* programmas vadlīnijās.

2. **integrējot praktiskus iekļaušanas un daudzveidības aspektus** (gan projekta vadībā, gan projekta aktivitātēs), **t.sk. nodrošinot:**
   - iekļaujošu dalībnieku atlasi, godīgus un līdzvērtīgus nosacījumus visiem dalībniekiem;
   - iekļaujošus projektu aktivitāšu veidus atbilstoši izvirzītajām dalībnieku mērķgrupām, arī iesaistot dalībniekus lēmumu pieņemšanā;
   - iekļaujošu, drošu un pieejamu fizisko vidi, projekta vidi, komunikācijas veidus, informāciju u.c.

Galvenās mērķa grupas ir cilvēki, kuriem ir mazāk iespēju dzīvē, kas nostāda viņus nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar viņu līdzbiedriem saistībā ar dalību programmās un/vai izglītības un apmācības sistēmās. Šie cilvēki var atrasties šādā nelabvēlīgā situācijā viena vai vairāku atstumšanas faktoru dēļ.

Erasmus+ programmas vadlīnijas

INVALIDITĀTE

Fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kuri mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var kavēt personas pilnvērtīgu un lietderīgu līdzdalību vienlīdzīgi ar citiem.

EKONOMISKIE ŠĶĒRŠĻI

Ekonomiski nelabvēlīgi apstākļi, piemēram, zems dzīves vai ienākumu līmenis, parādi, vajadzība strādāt paralēli mācībām, atkarība no sociālās drošības sistēmas, ilgstošs bezdarbs, nestabila ekonomiskā situācija vai nabadzība, kļūšana par bezpajumtnieku u.c.

AR DISKRIMINĀCIJU SAISTĪTI ŠĶĒRŠĻI

Var būt saistīti ar dzimumu, vecumu, etnisko izcelsmi, reliģisko piederību, uzskatiem, seksuālo orientāciju, invaliditāti vai dažādu faktoru kombināciju.

VESELĪBAS PROBLĒMAS

Veselības traucējumi, tostarp smagas slimības, hroniska saslimšana vai jebkāda ar fizisko vai garīgo veselību saistīta situācija, kura neļauj iesaistīties programmā.

KULTŪRAS ATŠĶIRĪBAS

Migranti, bēgļi, nacionālās vai etniskās minoritātes, zīmju valodas lietotāji vai cilvēki ar valodas adaptācijas un kultūras integrācijas grūtībām.

ĢEOGRĀFISKIE ŠĶĒRŠĻI

Personas no attāliem vai nomaļiem lauku reģioniem vai reģioniem, kuros ir mazāk attīstīta pakalpojumu infrastruktūra.

AR IZGLĪTĪBAS UN APMĀCĪBAS SISTĒMĀM SAISTĪTI ŠĶĒRŠĻI

Personas, kurām **dažādu iemeslu dēļ ir sarežģīti gūt rezultātus izglītības un apmācības sistēmās, priekšlaicīgi mācības pārtraukušās personas, jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, mazkvalificēti pieaugušie**. Šos sarežģījumus, kuru iemesls var būt arī personiski apstākļi, lielākoties izraisa tāda izglītības sistēma, kas rada ierobežojumus un/vai pilnvērtīgi neievēro personas konkrētās vajadzības.

SOCIĀLIE ŠĶĒRŠĻI

Sociālās adaptācijas grūtības, ierobežotas sociālās prasmes, antisociāla vai augsta riska uzvedība, sociālā atstumtība, kā arī (bijušie) likumpārkāpēji, personas, kuras ir bijušas atkarīgas no narkotikām vai alkohola. **Sociālos šķēršļus var izraisīt ģimenes apstākļi**, piemēram, ja persona ir bārenis, pirmais ģimenē, kas studē, aprūpē vecākus, pelna iztiku, ir dzīvojusi vai dzīvo aprūpes iestādē u.c.

***Erasmus+* programma veicina iekļaušanu un daudzveidību visā, ko tā dara, un tā ir svarīga katrā projekta posmā, īpaši dalībnieku atlases laikā.** Galvenais mērķis ir iesaistīt dalībniekus ar ierobežotām iespējām, un šīs idejas iekļaušana jau no projekta sākuma palīdzēs uzlabot tā kvalitāti.

IETEIKUMI godīgai un līdzvērtīgai projekta dalībnieku atlasei

DALĪBNIEKU ATLASES PROCESS

- **Veiciet atlases procesu ar cieņu, vienkāršību un stingru konfidencialitāti attiecībā uz kandidātu sniegto sensitīvo informāciju.** Nodrošiniet dalībniekiem ar mazāk iespējām nepieciešamo atbalstu, vienlaikus vienmēr aizsargājot viņu personisko privātumu un cieņu. **Šāda pieeja vairo uzticēšanos un mazina bažas par nevēlamu izcelšanu.**
- **Pārredzamība un informētība:** atlases kritērijiem jābūt skaidri definētiem un publiski pieejamiem dažādos kanālos (iestādes intranetā, tīmekļa vietnē, e-pastos, informācijas lapās, sociālajos medijos) jau pirms atlases procesa sākuma.
- **Dokumentācija:** jānodrošina rūpīga procesa dokumentēšana, tostarp pieteikumu saņemšana, vērtēšana, klasifikācija un gala atlases lēmums, lai garantētu caurspīdīgumu un taisnīgumu.
- **Lēmumu pieņemšana:** vēlams, ka atlases lēmumus pieņem neatkarīga komisija, ja nepieciešams, iesaistot sadarbības organizāciju speciālistus.
- **Objektivitāte:** nav pieļaujams, ka dalībnieku atlase balstās uz radniecības saitēm, personīgām attiecībām vai jebkādām citām subjektīvām priekšrocībām – atlases process jāveic objektīvi, caurskatāmi un taisnīgi, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas visiem pretendentiem.
- **Pašizpausme:** dodiet iespēju pieteikties dažādos formātos, piemēram, rakstiski (eseja, anketa), mutiski (intervija) vai vizuāli (video, prezentācija).
- **Iepriekšēja informācija par atbalsta instrumentiem:** pirms atlases procesa sākuma **jāinformē par *Erasmus+* iekļaušanas atbalsta instrumentiem un finansējumu**, lai mazinātu potenciālo dalībnieku bažas par to, ka piedalīties būtu, piemēram, pārāk sarežģīti vai dārgi.
- **Nodrošiniet savlaicīgu un skaidru komunikāciju par atlases rezultātiem visiem kandidātiem** (gan apstiprinātajiem, gan noraidītajiem).

DALĪBNIEKU ATLASES KRITĒRIJI UN IETEIKUMI

- **Universāli un specifiski kritēriji:** ja nepieciešams, atlasi veiciet, apvienojot universālus (sekmes, motivācija, iekļaujošie aspekti, izaugsmes potenciāls u.c.) un projekta specifiskus kritērijus. Piemērojiet daudzveidīgas vērtēšanas metodes – skaitlisko punktu sistēmu, jā/nē pieeju vai kombinētu modeli, atkarībā no kritēriju būtības.
- **Līdzsvars:** kritērijus vērtējiet līdzsvaroti, nodrošinot, ka neviens no tiem, piemēram, sekmes, nav dominējošs pār citiem.
- **Kvotas un izņēmumi:** noteiktām dalībnieku grupām (piemēram, ar īpašām vajadzībām, sociālām grūtībām vai no mazāk pārstāvētām kopienām) var piemērot kvotas vai izņēmumus, lai veicinātu iekļaušanu un līdzdalību.
- **Iespējas:** nodrošiniet, lai dalībnieki ar dažādām mācību un dzīves vajadzībām tiktu godīgi izvērtēti un viņiem būtu reālas iespējas piedalīties. Dažādi veselības un sociālie apstākļi var ietekmēt spējas, sekmes un iesaisti, tāpēc atlasei nevajadzētu balstīties tikai uz mācību rezultātiem. Tā vietā izmantojiet daudzveidīgus kritērijus, līdzsvarojot esošos sasniegumus ar izaugsmes potenciālu, personīgajām vajadzībām un citām būtiskām iezīmēm.
- Atlases kritēriji var atšķirties atkarībā no **mobilitātes veida**. Piemēram, ilgtermiņa mobilitātēs ieteicams papildu uzmanību pievērst dalībnieku gatavībai patstāvīgai dzīvei svešā vidē (stresa noturība, spēja lūgt palīdzību, adaptācijas prasmes). Šie aspekti nav obligāti izslēdzoši, taču tie var palīdzēt izvērtēt atbalsta vajadzības un sagatavošanas apjomu.

Šie un citi ieteikumi atrodami Skolēnu individuālās mobilitātes rokasgrāmatā, tos ir iespējams pielāgot atbilstošajam mobilitātes formātam vai mērķauditorijai citos izglītības un apmācības sektoros.

NEDISKRIMINĒJOŠI ATLASES PRINCIPI

Lai nodrošinātu patiesi iekļaujošu atlasi, jāizvairās no kritērijiem, kas nepamatoti ierobežo dalībnieku iespējas vai sniedz priekšrocības tiem, kuri spēj tos izpildīt. Šādi ierobežojoši faktori var būt:

- **Finansiālās barjeras:** prasība veikt dalības iemaksas vai līdzmaksājumus var liegt piedalīties dalībniekiem ar ierobežotiem resursiem.
- **Ģimenes apstākļu ierobežojumi:** prasība kļūt par viesģimeni vai uzņemt viesus no partnerorganizācijām nedrīkst būt obligāts nosacījums.
- **Iepriekšēja starptautiskā pieredze:** pēc iespējas priekšroku dodiet tiem, kuriem šī būtu pirmā starptautiskā pieredze.
- **Augstas prasības akadēmiskajiem sasniegumiem, valodu zināšanām vai ārpusklases aktivitātēm:** atlasi veiciet, balstot uz līdzsvarotu vērtējumu, nevis tikai izcilību noteiktās jomās.
- **Sarežģītas pieteikšanās procedūras:** nodrošiniet vienkāršu un saprotamu pieteikšanās procesu, izvairoties no nepamatotiem tehniskiem vai administratīviem šķēršļiem.

ATBALSTS DALĪBNIEKIEM

- **Proaktīva pieeja un iedrošināšana:** mērķtiecīgi uzrunājiet un aktīvi popularizējiet mobilitātes iespējas dalībniekiem, kuri paši varētu vilcināties pieteikties, piemēram, sociālekonomisku, veselības, mācīšanās vai psiholoģisku iemeslu dēļ. Sniedziet personīgu iedrošinājumu, viegli saprotamu informāciju un praktisku atbalstu pieteikšanās procesā, īpaši stiprinot pašpārliecību tiem, kuriem tā varētu trūkt.
- **Mentorings un individuālais atbalsts:** piedāvājiet mentora atbalstu pirms mobilitātes, tās laikā un pēc tās — īpaši pievēršot uzmanību emocionālajai un psiholoģiskajai labbūtībai.
- **Motivējoši piemēri:** dalieties ar iepriekšējo dalībnieku pieredzes stāstiem — īpaši no tiem, kuri pārvarējuši šķēršļus vai sākotnēji šaubījušies. Šādi stāsti var būt spēcīgs iedrošinājuma avots jauniem kandidātiem.
- **Iekļaušanas atbalsts:** izmantojiet *Erasmus+* piedāvāto iekļaušanas atbalstu, lai segtu papildus izmaksas, mazinātu šķēršļus dalībniekiem ar mazāk iespējām un nodrošinātu viņiem vienlīdzīgas iespējas piedalīties mobilitātē.

PIEMĒRI:
Kā organizācijas var izstrādāt pieejamas un iekļaujošas projekta darbības?

- **vajadzību novērtējums**: aptaujājiet dalībniekus pirms projekta, lai pielāgotu aktivitātes viņu vajadzībām un vēlmēm;
- **pieejami materiāli**: nodrošiniet projekta materiālus dažādos nepieciešamos formātos – vairākās valodās, lielā drukā, Braila rakstā vai digitālā veidā, tīmekļa vietnes pielāgojot dažādām vajadzībām u.c.;
- **iekļaujošas komitejas**: iesaistiet dalībniekus ar mazāk iespējām plānošanā, lai ņemtu vērā viņu viedokli un vajadzības;
- **eksperti**: iesaistiet dalībniekus kā ekspertus, vienaudžu izglītotājus vai pasniedzējus;
- **atgriezeniskā saite**: izveidojiet iespējas dalībniekiem sniegt regulāru atgriezenisko saiti;
- **elastīga līdzdalība**: piedāvājiet klātienes, tiešsaistes un hibrīda iesaistes iespējas;
- **atbalsta pakalpojumi**: piedāvājiet transportu, bērnu aprūpi vai asistentus pilnvērtīgai dalībai;
- **apmācība:** apmāciet personālu par iekļaušanas un pieejamības jautājumiem;
- **pieejamas pasākumu norises vietas un laiki:** izvēlieties vietas ar uzbrauktuvēm, liftiem un citiem pielāgojumiem, kā arī nodrošiniet, ka pasākumā iespējams piedalīties dalībniekiem no attāliem reģioniem u.c.

Eiropas Komisija aicina projektu īstenotājus pārliecināties par dalībnieka ar mazāk iespējām statusa atbilstību, vienlaikus nosakot skaidrus un vienotus principus, izvairoties no pārmērīgām un oficiālām prasībām un saglabājot vienkāršību, konfidencialitāti un cieņu.

Attiecībā uz *Erasmus+* finansējumu horizontālās prioritātes "Iekļaušana un daudzveidība" šķēršļu novēršanai, Mācību mobilitāšu (KA1) projektos ir pieejamas šādas atbalsta iespējas:

Finansiālais atbalsts

Ņemiet vērā, ka jūsu projektā piemērojamas tās likmes, kas norādītas attiecīgā projekta iesniegšanas gada programmas vadlīnijās.

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Individuālā atbalsta piemaksa (top-up) studentiem un neseniem absolventiem, kuriem ir mazāk iespēju:

- 250 EUR/mēnesī par ilgtermiņa mobilitāti;
- 100 EUR vai 150 EUR par visu mobilitātes periodu par īstermiņa mobilitāti (atkarībā no mobilitātes ilguma).

Iekļaušanas atbalsts organizācijām: izmaksas, kas saistītas ar mobilitātes darbību organizēšanu dalībniekiem, kuriem ir mazāk iespēju - 125 EUR par dalībnieku. **Piešķiršanas noteikums** — pamatojoties uz to dalībnieku skaitu, kuriem ir mazāk iespēju un kuri saņem papildu atbalstu iekļaušanas atbalsta kategorijā, pamatojoties uz faktiskajām izmaksām.

Iekļaušanas atbalsts dalībniekiem: papildu finansiāls atbalsts dalībniekiem ar fiziskās vai garīgās veselības traucējumiem vai citiem veselības traucējumiem, lai sniegtu iespēju piedalīties mobilitātē un sagatavošanās vizītēs, kā arī viņu pavadošajām personām - **100 % no attiecināmajām izmaksām**. Par konkrētām iespējām augstākās izglītības iestādēs (AII) lūdzam griezties pie *Erasmus+* koordinatora attiecīgajā AII. **Piešķiršanas noteikums** — projekta īstenotājs iesniedz un pamato, valsts aģentūra izskata un apstiprina vai noraida pieprasījumu, ja tas nav pienācīgi pamatots.

SKOLU, PROFESIONĀLĀ UN PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBA / SPORTA SEKTORS

Iekļaušanas atbalsts organizācijām: izmaksas, kas saistītas ar mobilitātes darbību organizēšanu dalībniekiem, kuriem ir mazāk iespēju:

- **125 EUR par dalībnieku**;
- **papildu atbalsts organizācijām, kas īsteno projektus, kuri aktīvi sekmē iekļaušanu un daudzveidību**, jo īpaši nolūkā uzrunāt grūti aizsniedzamas grupas, par papildu slodzi, kas var rasties, un par personālu, kas ir norīkots atbalstīt to cilvēku pilnvērtīgu līdzdalību projektā, kuriem ir mazāk iespēju.

Piešķiršanas noteikums — pamatojoties uz to dalībnieku skaitu, kuriem ir mazāk iespēju.

Iekļaušanas atbalsts dalībniekiem: papildu izmaksas, kas tieši saistītas ar dalībniekiem, kuriem ir mazāk iespēju, un tos pavadošajām personām:

- 100 % no attiecināmajām izmaksām;
- mērķis ir segt visas īpašo vajadzību izmaksas dalībniekiem, kuriem ir mazāk iespēju, lai sniegtu viņiem iespēju piedalīties ar tādiem pašiem nosacījumiem kā viņu līdzbiedriem;
- akreditētie dotāciju saņēmēji var iesniegt pieprasījumu par papildu atbalsta dalībniekam piešķiršanu projekta īstenošanas laikā.

Piešķiršanas noteikums — pieteikuma iesniedzējs iesniedz un pamato, valsts aģentūra izskata un apstiprina vai noraida pieprasījumu, ja tas nav pienācīgi pamatots.

Daži piemēri, kādām vajadzībām organizācijas var izmantot iekļaušanas atbalstu dalībniekiem

- **Pielāgota ceļošana** (atbalsta ierīces, invalīdu ratiņi, bērnu ratiņi, pielāgots transports u.c.);
- **Pielāgota uzturēšanās** (mītnes vietas pieejamība/pielāgotība, tās psiholoģiskā pielāgotība (izglītojamajam nepieciešama atsevišķa telpa vai kopā ar atbalsta cilvēku));
- **Personiskais asistents, pavadošā persona;**
- **Medicīnas preču un/vai medikamentu iegāde**, noma, nodrošināšana;
- **Veselības monitorings mobilitātes laikā,** vizītes pie ārstniecības personāla;
- **Valodas / zīmju valodas atbalsts;**

Citi piemēri (izņemot AII*):

- **Dokumentu noformēšana** (ID, notāra apliecinājumi u.c.);
- **Aukles, aprūpētāja pakalpojumi dalībnieka ģimenes locekļiem,** kamēr pats atrodas *Erasmus+* mobilitātē;
- **Preču iegāde** (apģērbs, darba apģērbs, higiēnas preces, ierīces (dators), somas u.c.);
- **Mentorība** (atbalsta un padomu sniegšana), **psiholoģiskais atbalsts**;
- **Papildu dienas un izmaksas par naktsmītnēm, ja nav iespēju tikt uz/no lidostas** u.c.

* par konkrētām iespējām augstākās izglītības iestādēs lūdzam griezties pie *Erasmus+* koordinatora attiecīgajā AII

Vairāku organizāciju ieguvumi, iesaistot dalībniekus ar mazāk iespējām (no 2024. gada pētījuma par horizontālajām prioritātēm):

- cilvēki no sociālā atstumtības riskam pakļautām grupām ierauga, ka ir iespēja arī **izrauties no "apburtā loka"** un ir pieejamas daudz un dažādas iespējas;
- vidusskolēnu intereses palielināšanās par *STEM* programmu saturu, **labāks stundu apmeklējums, mazāks procents ar skolēnu nesekmību un atbiršanu**;
- *Erasmus+* sniedz šiem dalībniekiem **pieredzi, ko viņi, visticamāk, citādi nepieredzētu** - komunikācija ar citu valstu skolēniem, ceļošanas pieredze, atbildības uzņemšanās par noteiktām aktivitātēm;
- dalībnieki atgriežas no mobilitātes daudz **iedvesmotāki, motivētāki, centīgāki, bieži vien sasniedz labākus mācību rezultātus**, grib iesaistīties vairāk skolas dzīvē;
- mūsu izteiktākā mērķa grupa KA1 projektos ir personas ar destruktīvām problēmām, ir gandarījums vērot kā **persona atveras un mainās** projekta laikā, redzot iespējas un mainoties pieredzē ar citiem;
- dalībnieks **noticēja**, ka viņš arī spēj iesaistīties šādā projektā;
- kļūst **pārliecinātāki** par savām spējām;
- dalībnieki ir ieguvuši **teorētiskas un praktiskas zināšanas** ārvalstīs, nepārvaldot angļu valodu, tulks un ceļojuma izdevumu apmaksa deva šādu iespēju;

- **uzlabojas socializācija, komunikācijas prasmes, paplašina savu redzesloku. Uzlabojas mācību rezultāti**, īpaši svešvalodās;
- izglītojamajam, kuram ģimenē nav transporta, dzīvo tālu no pilsētas/izglītības iestādes un kurš nekad nav bijis ārzemēs, bija iespēja doties darba praksē uz Poliju. Šis izglītojamais **joprojām par to runā un atceras;**
- tā kā tika nodrošināts ēdināšanas pakalpojums projekta aktivitāšu laikā, transporta pakalpojums uz/no aktivitāšu vietas, bija atsaucība no vairākiem izglītojamajiem ar ekonomiska rakstura grūtībām vispār iesaistīties aktivitātēs, lai gan ikdienā pārsvarā atsakās piedalīties tādās aktivitātēs, kur nepieciešams savs līdzmaksājums šīm vajadzībām.

Aicinām nodrošināt *Erasmus+* mobilitātes un profesionālās pilnveides iespējas ne tikai izglītojamiem, bet arī Jūsu pedagogiem un personālam, īpaši sniedzot atbalstu tiem, kuriem ir mazāk iespēju.

Ja jūsu projektā nav paredzētas mācību mobilitātes, **meklējiet veidus, kā iesaistīt dalībniekus ar mazāk iespējām citās nozīmīgās projekta aktivitātēs** – piemēram, darba grupās, semināros, diskusijās vai kā ekspertus. **Šāda iesaiste veicinās viņu personīgo un profesionālo izaugsmi, vienlaikus stiprinot projekta iekļaujošo dimensiju un vienlīdzīgas iespējas visiem.**

Izvērtējiet mobilitātes vai citas dalības projektā potenciālo ietekmi uz katra dalībnieka personīgo, akadēmisko, emocionālo un sociālo attīstību.

Atcerieties – dažiem *Erasmus+* pieredze var kļūt par nozīmīgu pagrieziena punktu dzīvē, kamēr citiem tā būs vienkārši vēl viens ieraksts dzīves pieredzē!

Plašāka informācija par prioritāti un noderīgi resursi:
https://www.erasmusplus.lv/ieklausana-un-daudzveidiba

SALTO Resursu centra iekļaušanas un daudzveidības stiprināšanai izglītības un mācību jomā mājaslapa

- ***Erasmus+* iekļaušanas un daudzveidības stratēģijas īstenošanas vadlīnijas**
- ***Erasmus+* rokasgrāmata | Individuālā skolēnu mobilitāte skolu izglītībā**

erasmusprioritates@viaa.gov.lv **+371 67785405**

Erasmus+ horizontālā prioritāte

VIDE UN CĪŅA PRET KLIMATA PĀRMAIŅĀM

Mācīšanās videi draudzīgai pārejai un ilgtspējīgai attīstībai ir viena no prioritārajām jomām izglītības un apmācības politikā un programmās.

***Erasmus+* un tās horizontālā prioritāte par vidi un cīņu pret klimata pārmaiņām ir nozīmīgs instruments zināšanu, prasmju un attieksmes veidošanā klimata pārmaiņu jomā, kā arī atbalsta ilgtspējīgu attīstību Eiropas Savienībā (ES) un ārpus tās.**

Prioritāte balstās uz Eiropas Zaļo kursu — ES jauno izaugsmes stratēģiju, kas ietver politikas iniciatīvas tīrākas, veselīgākas un klimatneitrālas Eiropas veidošanai.
Šī stratēģija paredz mainīt to, kā mēs ražojam un patērējam, un uzsver skolu, apmācības iestāžu un universitāšu būtisko lomu skolēnu, studentu, vecāku un plašākas sabiedrības iesaistē pārmaiņās, kas nepieciešamas Zaļā kursa mērķu sasniegšanai līdz 2050. gadam.

Eiropas zaļais kurss

> **Ilgtspējai jābūt integrētai visos izglītības un apmācības aspektos — sākot no mācību programmām un pedagogu profesionālās pilnveides līdz izglītības iestāžu ēku un infrastruktūras uzlabošanai, kā arī zaļākām ikdienas darbībām.**
>
> ***Erasmus+* programmas vadlīnijas**

***GreenComp* ir Eiropas ilgtspējas kompetenču ietvars**, kas atbalsta Eiropas Zaļo kursu un definē zināšanas, prasmes un attieksmes, kas nepieciešamas ilgtspējas veicināšanai izglītībā un citās jomās.

GreenComp mērķis ir nodrošināt kopīgu izpratni izglītojamajiem un pedagogiem, lai integrētu ilgtspēju ikdienas praksē un palīdzētu indivīdiem un organizācijām rīkoties ilgtspējīgas nākotnes veidošanai.

- Ilgtspējas vērtību iedzīvināšana
- Ilgtspējas sarežģītības apzināšanās
- Ilgtspējas nākotnes redzējums
- Rīcība ilgtspējas labā

KĀ INTEGRĒT PRIORITĀTI PAR VIDI UN ILGTSPĒJU MĀCĪBU MOBILITĀŠU UN PARTNERĪBAS PROJEKTOS?

1

Tematiski projektu saturu (temats, mērķis, aktivitātes, sasniedzamie rezultāti) **veidojot par vides un ilgtspējas jautājumiem.**

Ja prioritāte projektā tiek risināta tematiskā līmenī, piemēram, partnerības projektos, tad detalizētu informāciju par tās iekļaušanu projektā lūdzam skatīt *Erasmus+* programmas vadlīnijās.

Zaļās pārveides dimensijas tematiskā līmenī:

- veicināt izpratni par zaļo pārveidi un vides un klimata pārmaiņu problēmām visās nozarēs;
- attīstīt kompetences ilgtspējas nozarēs;
- izstrādāt zaļo nozaru prasmju stratēģijas un metodiku;
- veidot nākotnes mācību programmas, kas atbilst cilvēku vajadzībām;
- izstrādāt inovatīvas prakses, kas sagatavo izglītības apguvējus, personālu un jaunatnes darbiniekus kļūšanai par pārmaiņu veicinātājiem;
- veicināt patēriņa ieradumu maiņu un dzīvesveidu;
- attīstīt izglītotāju un izglītības vadītāju ilgtspējas kompetences u.c.

2

Praktiski integrējot videi draudzīgu praksi ikvienā projektā un projekta aktivitātēs, piemēram, resursu optimizēšana, oglekļa pēdas samazināšana, videi draudzīgu materiālu izvēle, pārdomāta atkritumu radīšana, ilgtspējīgas pārtikas un transporta lietošana, rosināt diskutēt par vides jautājumiem un uzzināt par tiem, pārdomāt vietēja līmeņa pasākumus un nākt klajā ar alternatīviem, zaļākiem savu darbību īstenošanas veidiem u.c.

IETEIKUMI ZAĻĀS PĀRVEIDES PRAKTISKIEM ASPEKTIEM PROJEKTOS

Ilgtspējīga komunikācija un izglītošana:

- pārejiet uz digitālo informācijas izplatīšanu, samazinot papīra un tintes patēriņu;
- izglītojiet dalībniekus par vides ilgtspējību, veiciniet zaļo prasmju apguvi (semināri, apmācības, darbnīcas) un iesaistiet zaļajos projektos (enerģijas samazināšana, atkritumu mazināšana, «diena/nedēļa bez gaļas»);
- izmantojiet *GreenComp* vadlīnijas.

Ilgtspējīgi iepirkumi un piegādes ķēdes:

- izvēlieties piegādātājus, kas piedāvā videi draudzīgus produktus, piemēram, pārstrādātus materiālus vai energoefektīvas tehnoloģijas;
- izvēlieties vietējos produktus, samazinot transporta ietekmi uz vidi un atbalstot vietējo ekonomiku.

Samazināta ceļošana un ilgtspējīgs transports:

- plānojiet atbildīgu ceļošanu mācību mobilitātes laikā;
- ja paredzēta ceļošana, kas nav mācību mobilitāte, plānojiet to atbildīgi un papildiniet vai izstājiet ar virtuālām aktivitātēm;
- ceļojot, ja iespējams, dodiet priekšroku videi draudzīgam transportam;
- mudiniet dalībniekus izmantot videi draudzīgu vietējo ikdienas transportu.

Ilgtspējīga pasākumu organizēšana:

- izvēlieties videi draudzīgas un viegli pieejamas pasākumu vietas;
- samaziniet vienreizlietojamo priekšmetu izmantošanu un izmantojiet atkārtoti lietojamus materiālus;
- izmantojiet vietējos, sezonālos produktus un nodrošiniet veģetāras maltītes, ja iespējams.

Ilgtspējīgs resursu un materiālu pārvaldījums:

- veiciniet resursu atkārtotu izmantošanu un pārstrādi;
- ieviesiet efektīvu atkritumu pārvaldību un samaziniet materiālu izšķērdēšanu;
- nodrošiniet efektīvu enerģijas un ūdens izmantošanu;
- veiciniet enerģijas taupīšanu, izmantojot energoefektīvas ierīces, kā arī tās izslēdzot, kad nelietojat.

Videi draudzīgas aktivitātes un uzdevumi:

- iekļaujiet praktiskas videi draudzīgas aktivitātes, piemēram, dārzkopību, tīrīšanu vai kompostēšanu;
- rīkojiet apkārtnes uzkopšanas un citas talkas (elektronisko atkritumu, makulatūras, tekstila u.c.);
- veiciniet bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un dabas resursu saglabāšanu (apzaļumošana, meža/koku «adopcija» utt).

Ilgtspējīgi rezultāti un ietekme:

- nodrošiniet projekta rezultātu atkārtotu izmantošanu un novērtējiet ilgtspējību;
- izsekojiet projekta ietekmi uz vidi, veiciet emisiju aprēķinus un izvērtējiet to kompensāciju iespējas;
- veiciniet atklātību un informēšanu par ilgtspējīgajiem mērķiem, aktivitātēm un rezultātiem u.c.

***Erasmus+* programmas 2025. gada vadlīnijās ir noteiktas atbalsta iespējas zaļai ceļošanai*, kas attiecas gan uz individuālu atbalstu (iespēja attiecināt līdz 6 ceļa dienām), gan paaugstināta vienības likme ceļa izdevumiem.**

Ņemiet vērā, ka jūsu projektā piemērojamas tās likmes, kas norādītas attiecīgā projekta iesniegšanas gada programmas vadlīnijās.

***Zaļā ceļošana ir definēta kā transportlīdzekļa ar zemu CO2 emisijas līmeni (mazemisijas) izmantošana, piemēram, autobuss, vilciens, koplietošanas automašīna, velosipēds**.
Attālumu līdz 500 km ieteicams mērot ar mazemisijas transportlīdzekļiem.

ATTĀLUMS	Piemērojamā EK likme vienam dalībniekam (zaļā ceļošana)	Piemērojamā EK likme vienam dalībniekam (videi nedraudzīga ceļošana)
10-99 km	**56 EUR**	28 EUR
100-499 km	**285 EUR**	211 EUR
500-1999 km	**417 EUR**	309 EUR
2000-2999 km	**535 EUR**	395 EUR
3000-3999 km	**785 EUR**	580 EUR
4000-7999 km	1188 EUR	1188 EUR
8000 km vai vairāk	1735 EUR	1735 EUR

Vairāku organizāciju ieguvumi, projektā pievēršoties vides un klimata izaicinājumiem (no 2024. gada pētījuma par horizontālajām prioritātēm):

- izstrādāti mācību materiāli, **izveidots komikss bērniem par vides ilgstspējību**, izveidota mācību platforma, organizēti semināri;
- **iestādē ir ieviesta atkritumu šķirošana**: papīrs, sadzīves atkritumi, ierīkota komposta kaste;
- izstrādāti piemēri un īstenotas aktivitātes vides ilgtspējas un resursu saudzēšanas jomā, akcentējot arī 3R principus;

- veiksmīgs darbs KA2 projektu ietvaros: **zaļās pilsētas risinājumi, otrreizēji izmantojamie materiāli dizainā;**
- došanās **ar koplietošanas transportu uz darba ēnošanu Polijā** - labs veids arī, kā sadraudzēties un komunicēt citam ar citu, iepazīt valsti;
- dārzkopības jomā tas ir ļoti aktuāli, un praktiski visos *Erasmus+* projektu tas ir iekļauts, jo ir saistīts ar profesionālo aspektu;
- **ilgtspēja ir neatņemama sastāvdaļa jebkura mūsu projekta realizācijā.** Vienmēr pārdomājam, ko varam darīt, lai realizētu projektu maksimāli ilgtspējīgi. **Sākot no "bezpapīra" projekta realizācijas, vai- ja nav citas iespējas - videi draudzīga papīra lietošanas, beidzot ar pārdomātu ilgtspējīgu ēdināšanu;**
- projekta aktivitātes paredz atbalstu ilgtspējīgām biznesa idejām, kas piedāvā videi draudzīgus risinājumus un veicina videi draudzīgu domāšanu;
- **uzmanība uz šiem aspektiem ir maksimāli samazinājusi nelāgu paradumu visu printēt**, vēl pie tam uz vienas lapas puses. Projekta izvērtējumu veicam elektroniski, vairs nejautājam aizpildīt printētas anketas;
- mēs sākām zaļi domāt: **sākām braukt ar autobusu un izmantot kopā braukšanu, skolā mēs pirmo gadu īstenojam Ekoskolu**, kurā visu laiku notiek visādi pasākumi un aktivitātes;
- **risinām transporta iespējas. Dabas resursu saudzēšana, izmantojam arī videi draudzīgus materiālus. Izzinām vides ilgtspējas jautājumus-izglītojamie paši un izglītojam citus;**
- projekta dalībnieki **saturiski apguva vides (un ne tikai) ilgtspējas jautājumus, vadīja nodarbības vienaudžiem, īstenoja dažādas aktivitātes (ieviesām atkritumu šķirošanas konteinerus), regulārus mantu apmaiņas tirdziņus, makulatūras, bateriju vākšanu;**
- **"Zaļais ceļš" būtiski palielināja mobilitātes nozīmīgumu un ieguvumus** (t.sk. dalībnieku personiskā izaugsme, attīstot prasmes un kompetences, piem., problēmu risināšana, sadarbība, kritiskā domāšana u.c.).

Plašāka informācija par prioritāti un noderīgi resursi:
https://erasmusplus.lv/vide-un-klimata-parmainu-noversana

- **Zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības SALTO resursu centrs**
- *Erasmus+* un Eiropas Solidaritātes korpusa zaļās stratēģijas īstenošanas vadlīnijas

Erasmus+ horizontālā prioritāte

DIGITĀLĀ PĀRVEIDE

Digitālās prasmes ir sociālās iekļaušanas, aktīva pilsoniskuma, nodarbinātības, produktivitātes, drošības un izaugsmes stūrakmens.

Digitālās Dekādes mērķi līdz 2030. gadam

Eiropas mērķis ir paplašināt uzņēmumu un iedzīvotāju iespējas uz cilvēku orientētā, ilgtspējīgā un labklājīgā digitālajā nākotnē.

IKT speciālisti – 20 miljoni, ietverot dzimumu līdzsvaru
Pamata digitālās prasmes: vismaz 80 % iedzīvotāju

IKT speciālisti – 100 000, ietverot dzimumu līdzsvaru
Pamata digitālās prasmes: vismaz 80 % iedzīvotāju

Latvijas Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021-2027 nosaka vienotu valsts pārvaldes, tautsaimniecības un sabiedrības digitālās attīstības politiku.

Sasniedzamie rādītāji līdz 2027. gadam

- 70% iedzīvotājiem digitālās prasmes ir vismaz pamatlīmenī
- 45% iedzīvotājiem digitālās prasmes ir virs pamatlīmeņa
- 3% IKT speciālistu īpatsvars

Latvija, tāpat kā citas Eiropas Savienības (ES) valstis, digitālo prasmju novērtēšanai izmanto Eiropas Iedzīvotāju digitālo kompetenču ietvaru *DigComp* — galveno atsauces dokumentu, kas nodrošina vienotu izpratni un veicina digitālo prasmju uzlabošanu ES.

Digitālās izglītības rīcības plāns (DEAP 2021–2027)

Atjaunināta ES politikas iniciatīva, kurā iezīmēts vienots redzējums par augstas kvalitātes, iekļaujošu un pieejamu digitālo izglītību Eiropā.

Tā mērķis ir atbalstīt ES dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmu ilgtspējīgu un efektīvu pielāgošanu digitālajam laikmetam.

Erasmus+ prioritāte "Digitālā pārveide" ir cieši saistīta ar Digitālās izglītības rīcības plāna divām stratēģiskajām prioritātēm:

- attīstīt augstas veiktspējas digitālās izglītības ekosistēmu;
- uzlabot digitālās prasmes un kompetences digitālās pārveides vajadzībām.

Erasmus+ programma ir būtiska individuālās un institucionālās digitālās sagatavotības, spēju un prasmju attīstīšanā, piedāvājot ikvienam vienlīdzīgas iespējas gūt panākumus dzīvē, atrast darbu un aktīvi piedalīties sabiedriskajā dzīvē.

Digitālā pārveide ietver izglītības un apmācības kvalitātes un iekļautības uzlabošanu, izmantojot digitālās un citas jaunās tehnoloģijas un metodes jēgpilni un mērķtiecīgi. Tā ļauj dalībniekiem apgūt digitālās prasmes un kompetences, vienlaikus paaugstinot viņu digitālās spējas.

KĀ INTEGRĒT DIGITĀLO PĀRVEIDI MĀCĪBU MOBILITĀŠU UN PARTNERĪBU PROJEKTOS?

1

Projekta saturu (tematu, mērķus, aktivitātes, sasniedzamos rezultātus) **tematiski vēršot uz digitālās pārveides mērķu sasniegšanu.**
Ja prioritāte projektā tiek risināta tematiskā līmenī, piemēram, partnerības projektos, tad detalizētu informāciju par tās iekļaušanu projektā lūdzam skatīt *Erasmus+* programmas vadlīnijās.

Digitālās pārveides dimensijas tematiskā līmenī:

- izglītojamo un personāla **digitālo pamata un padziļinātu prasmju un kompetenču pilnveide;**
- **digitālā pedagoģija un metodes** (t.sk. digitālā un medijpratība, digitālā labbūtība);
- **jaunās tehnoloģijas un inovācijas izglītībā un apmācībā** (t.sk. digitālā izglītības satura izveide un inovatīva izmantošana, kvalitātes nodrošināšana);
- **revolucionāras tehnoloģijas**, piemēram, mākslīgais intelekts (t.sk. MI droša, atbildīga mērķtiecīga izmantošana mācīšanā, mācībās un novērtēšanā);
- izglītības iestāžu **veiktspēja digitālajā jomā** (t.sk. digitālās ekosistēmas izveide, stratēģijas izstrāde digitālās izglītības iekļaušanai mācīšanā/apmācībā vai novērtēšanā, efektīvu pedagoģisko pieeju izstrāde);
- **digitālā iekļaušana un digitālās nevienlīdzības novēršana** (t.sk. meiteņu un sieviešu līdzdalība *STEM* vai *STEAM* jomās);
- **EK digitālo rīku un ietvaru izmantošana digitālās izglītības un prasmju jomā** u.c.

2

Digitālie rīki un metodes dažādu uzlabotu darbību veikšanai:

- virtuālās un jauktā tipa mācības;
- virtuālā sadarbība un komunikācija ar partnerorganizācijām;
- virtuāli un jaukta tipa pasākumi;
- EK izveidoto virtuālo rīku un platformu izmantošana – *Erasmus+* Rezultātu platforma, Eiropas Skolu izglītības platforma, *eTwinning, EPALE, SELFIE* rīki, *Online Language Support, ESCI, EWP Dashboard, Erasmus+ App* u.c.

VIRTUĀLĀS KOMPONENTES SADARBĪBĀ

Digitālie rīki un metodes var palīdzēt uzlabot saziņu, veicināt sadarbību un paaugstināt produktivitāti virtuālajā vidē starp partnerorganizācijām:

- video konferences, virtuālās tikšanās un sapulces;
- darbs ar kopīgotiem dokumentiem reāllaikā kopā ar komandas locekļiem;
- projekta vadība – uzdevumu sadale un pārvaldība, projekta progresa novērtēšana;

- tūlītējas saziņas platformas;
- digitālās tāfeles;
- failu kopīgošana un glabāšana;
- virtuālie semināri un apmācības;
- aptaujas, apkopojot viedokļus, atsauksmes un veidojot interaktīvas prezentācijas;
- aktuālās prezentāciju iespējas ar MI atbalstu;
- sociālās sadarbības platformas u.c.

VIRTUĀLĀS KOMPONENTES MĀCĪŠANĀ

Sinhronā mācīšanās:
- nodarbības reāllaikā, kas nodrošina tūlītēju mijiedarbību;
- vebināri: interaktīvi semināri, bieži vien ar jautājumu un atbilžu sesijām;

Asinhronā mācīšanās:
- iepriekš ierakstītas lekcijas, kuras dalībnieki var skatīties savā tempā;
- diskusiju forumi un platformas, kurās dalībnieki jebkurā laikā var rakstīt un atbildēt uz jautājumiem;

Hibrīda mācīšanās:
- jauktie kursi: tiešsaistes un klātienes nodarbību apvienojums, kas nodrošina elastīgumu un praktisku pieredzi;
- *Flipped Classroom*: dalībnieki skatās lekcijas mājās/brīvā laikā, bet nodarbību laiku izmanto interaktīvām aktivitātēm;

Interaktīvi mācību rīki:
- virtuālās laboratorijas: imitētas laboratoriju vides, piemēram, dabaszinātņu un inženierzinātņu priekšmetiem;
- spēlēšana: spēļu elementu izmantošana mācību platformās, lai palielinātu iesaistīšanos;

Mācīšanās sadarbībā:
- grupu projektu uzdevumi;
- salīdzinošā pārskatīšana: dalībnieki pārbauda cits cita darbu;

Patstāvīga mācīšanās:
- tiešsaistes kursi;
- e-grāmatas un tiešsaistes resursi: piekļuve digitālajām mācību grāmatām un akadēmiskajiem darbiem;

Vērtēšana un automatizētas atgriezeniskās saites sistēmas;

Tiešsaistes viktorīnas un eksāmeni;

Virtuālā realitāte (*VR*) un paplašinātā realitāte (*AR*): iedvesmojošas mācību pieredzes interaktīvai mācību videi;

Mobilā mācīšanās:
- izglītības lietotnes, piemēram, valodu apguvei;
- mikroapmācība: īsas, mērķtiecīgas mācību sesijas, izmantojot mobilās ierīces;

Sociālā mācīšanās:
- sociālo mediju grupas: mācīšanās kopienas dažādās sociālās tīklošanās vietnēs;
- tiešsaistes mācību grupas: virtuālās mācību sesijas, tūlītējās ziņapmaiņas vietnēs u.c.

Salto Digitālo resursu centrs ir izstrādājis vadlīnijas, lai veicinātu mērķtiecīgu digitālo pārveidi, skaidrojot tās dimensijas un attīstības līmeņus. Tās palīdz stratēģiski plānot un īstenot digitālo transformāciju, uzlabojot izglītības un apmācības kvalitāti.

Digitālās pārveides dimensija | Digitalizācija: Digitālās tehnoloģijas tiek izmantotas mērķtiecīgi un jēgpilni, lai iespējotu jaunus procesus un metodes	
Minimāli pierādījumi	Tehnoloģijas tiek izmantotas bez skaidra mērķa jaunu procesu veidošanai.
Iesākuma līmenis	Mērķtiecīga digitālo rīku izmantošana, kas veicina jaunu procesu un metožu ieviešanu mācīšanās, mācīšanas pieejā vai darbā ar jaunatni.
Attīstības līmenis	Jaunu digitālo metožu un procesu integrēšana, lai izstrādātu jaunas mācīšanās un mācīšanas pieejas/metodes darbā ar jaunatni.
Augsts līmenis	Jaunu digitālās izglītības pedagoģiju un procesu izstrāde inovatīvām mācīšanās un mācīšanas pieejām/metodēm darbā ar jaunatni.

Digitālās pārveides dimensija | Augstas veiktspējas digitālās izglītības ekosistēmas izveide (sistēmiskas pārmaiņas izglītībā un darbā ar jaunatni)	
Minimāli pierādījumi	Sākotnējie soļi projektā ir veikti, lai izveidotu digitālās izglītības ekosistēmu, uztverot digitālo pārveidi kā organizācijas sistēmiskas pārmaiņas. Tomēr projekts neattīsta digitālās izglītības ekosistēmas sistēmiskos veicinātājus (piemēram, kapacitātes veidošanu, pedagoģiskās pieejas, metodes, mācību programmas, digitālo saturu vai digitālās prasmes utt.).
Iesākuma līmenis	Digitālā pārveide projektā tiek uztverta kā organizācijas sistēmiskas pārmaiņas, kas sastāv no dažādiem veicinātājiem (piemēram, kapacitātes veidošana, pedagoģiskās pieejas, metodes, mācību programmas, digitālais saturs, digitālās prasmes utt.) augstas veiktspējas digitālās izglītības ekosistēmai. Projekts attīsta vienu vai divus digitālās izglītības ekosistēmas sistēmiskos veicinātājus (piemēram, kapacitātes veidošana, pedagoģiskās pieejas, metodes, mācību programmas, digitālais saturs vai digitālās prasmes utt.).
Attīstības līmenis	Digitālā pārveide projektā ir īstenota kā daļa no organizācijas sistēmiskām pārmaiņām, vienlaikus potenciāli sasaisto ar ES politiku, nacionālajām un vietējām stratēģijām, kapacitātes veidošanu un organizācijas noturību. Turklāt projekts stiprina izglītības iekļautību un uzlabo izglītības kvalitāti, attīstot digitālās izglītības ekosistēmu.
Augsts līmenis	Projekts veicina digitālo pārveidi kā organizācijas sistēmiskas pārmaiņas, vienlaikus potenciāli sasaistot ar ES politiku, nacionālajām un vietējām stratēģijām, kapacitātes veidošanu un organizācijas noturību. Turklāt projekts stiprina izglītības iekļautību un uzlabo izglītības kvalitāti, attīstot inovatīvu un augstas veiktspējas digitālās izglītības ekosistēmu.

Digitālās pārveides dimensija | Digitālā pedagoģija un metodes	
Minimāli pierādījumi	Digitālā pedagoģija projektā nav skaidri integrēta.
Iesākuma līmenis	Tehnoloģijas izmantošana ir labi pamatota pedagoģiskajā domāšanā, tomēr tā atkārto tradicionālās pedagoģiskās pieejas un metodes, piemēram, izmantojot izvēles jautājumus utt.
Attīstības līmenis	Projekts izmanto uzlabotas pedagoģiskās pieejas un dziļās mācīšanās metodes, piemēram, progresīvu izziņas mācīšanos vai problēmbāzētu mācīšanos. Mācīšanās balstās uz sadarbības zināšanu veidošanu, izmantojot digitālos rīkus, materiālus un vidi.
Augsts līmenis	Projekts izstrādā jaunas digitālās pedagoģijas metodes, koncentrējoties, piemēram, uz domāšanas stratēģijām un metakognitīvajām prasmēm. Mērķis ir nodrošināt izglītojamos ar prasmēm radīt jaunus risinājumus jaunām situācijām / nākotnes scenārijiem.

Digitālās pārveides dimensija | Pamata digitālo prasmju un kompetenču pilnveidošana digitālajai transformācijai	
Minimāli pierādījumi	Projekts piedāvā dalībniekiem mērķtiecīgas mācīšanās iespējas pamata digitālo prasmju apguvei, koncentrējoties uz digitālo rīku vai vides izmantošanu.
Iesākuma līmenis	Pamata digitālo prasmju apguve projektā balstās uz skaidri definētu kompetenču ietvaru (piemēram, DigComp vai mācību programmu) un ir vērsta uz vispārīgām prasmēm, piemēram, informācijas un datu pratību, saziņu un sadarbību, digitālā satura veidošanu, ne tikai uz atsevišķu digitālo rīku vai vides izmantošanu.
Attīstības līmenis	Papildus iepriekš minētajam projekts veicina dalībnieku spējas apgūt jaunas pamata digitālās prasmes, koncentrējoties uz metakognitīvajām prasmēm, piemēram, mācīšanos mācīties, mācīšanās stratēģijām un problēmu risināšanu saistībā ar digitālajām prasmēm.
Augsts līmenis	Projekta ietvaros apgūto pamata digitālo prasmju uzmanības centrā ir arī datoriskā domāšana, kas ir pamats, piemēram, mākslīgā intelekta izpratnei un algoritmu darbības izpratnei. Kritiskā domāšana, domāšanas stratēģijas un metakognīcijas tiek uzsvērtas kā digitālo prasmju būtiska sastāvdaļa, lai izprastu un novērtētu mākslīgā intelekta radītos rezultātus.

Digitālās pārveides dimensija | Padziļinātu digitālo prasmju un kompetenču veicināšana digitālai transformācijai *	
Minimāli pierādījumi	Projekts piedāvā dalībniekiem apzinātas mācību iespējas uzlabotu digitālo prasmju apguvei, koncentrējoties uz digitālo rīku vai vides izmantošanu.
Iesākuma līmenis	Uzlabotu digitālo prasmju apguve projektā balstās uz labi definētu kompetenču ietvaru vai mācību programmu. Turklāt apgūtās digitālās prasmes nav vērstas uz digitālo rīku vai vides izmantošanu, bet gan uz vispārīgākām prasmēm, piemēram, digitālās arhitektūras dizainu, datu analītiku vai programmatūras izstrādi.
Attīstības līmenis	Papildus iepriekš minētajam projekts veicina dalībnieku spējas nepārtraukti apgūt jaunas uzlabotas digitālās prasmes, koncentrējoties uz datorisko domāšanu un metakognitīvajām prasmēm, piemēram, mācīšanos mācīties, mācīšanās stratēģijām un problēmu risināšanu, sistēmisko domāšanu un dizaina prasmēm, kas saistītas ar uzlabotām digitālajām kompetencēm.
Augsts līmenis	Uzlaboto digitālo prasmju apguves projektā uzmanības centrā ir spēja radīt jaunus digitālos risinājumus un zināšanas jaunām situācijām / nākotnes scenārijiem.

* Digitālā grafiskā vai arhitektūras dizaina izstrāde, lietotņu, programmatūras, tīmekļa vietņu izstrāde, IT sistēmu un tīklu instalēšana, uzturēšana un pārvaldība, kiberdrošība, datu analītika vai robotu lietojumprogrammu programmēšana u.c.

Digitālās pārveides dimensija | Digitālā prioritāte citu programmas prioritāšu (vide un ilgtspēja, iekļaušana, līdzdalība) un tēmu (kā labbūtība) atbalstam	
Minimāli pierādījumi	Digitālie rīki, vide vai saturs tiek izmantoti, lai atbalstītu citas prioritātes (/tēmas) (piemēram, mācībās vai citās aktivitātēs) vai projekta īstenošanā, piemēram, digitālo materiālu izstrādē, komunikācijā un līdzradīšanā starp partneriem.
Iesākuma līmenis	Digitālā pāreja projektā ir saistīta ar citām programmas prioritātēm (/tēmām) (piemēram, zaļā un digitālā pāreja (dvīņu pāreja), digitālā līdzdalība, digitālā iekļaušana).
Attīstības līmenis	Projekts izstrādā jaunas digitālās metodes un rīkus, lai atbalstītu citas programmas prioritātes (piemēram, zaļajā un digitālajā pārejā (dvīņu pāreja), digitālajā līdzdalībā, digitālajā iekļaušanā) (/tēmās).
Augsts līmenis	Projekts attīsta gan digitālo pārveidi, gan citas prioritātes (/tēmas) kā savstarpēji saistītu procesu ar inovatīvām metodēm, rīkiem un rezultātiem.

Vairāku organizāciju ieguvumi, projektā izmantojot un apgūstot dažādus digitālos rīkus un metodes

(no 2024.gada pētījuma par horizontālajām prioritātēm):

- izstrādāti dažādi **digitālie mācību līdzekļi,** veidotas mācību platformas ar materiāliem, organizētas nodarbības un informatīvie semināri;
- **projektu īstenošanā tiek izmantoti digitālie rīki** - neatņemama projektu plānošanas sastāvdaļa ir *Zoom* sanāksmes, dokumenti tiek apkopoti un kopīgoti, izmantojot *Google Diska* iespējas, projekta aktualitāšu atspoguļošanai un atgriezeniskā saites saņemšanai noder *Padlet*;
- laika gaitā ir īstenoti skolēnu sadarbības projekti, **kombinējot klātienes un virtuālās mobilitātes** (piem., *Skype* stundas);
- ieraudzījām iespēju, kā **efektīvi veidot hibrīdās apmācības**, kad daļu klātienes mācību var pārcelt uz online vidi;
- **pedagogi apguva digitālos rīkus**, kas tiek izmantoti mācību procesā (MI, tīmekļa vietņu veidošana, AS sniegšana u.c.);
- skolotāji ir **sākuši lietot digitālos rīkus**, tādus kā *Mentimeter* un *Quizlet* mācību stundu laikā;
- **asistīvās tehnoloģijas izglītojamiem ar garīgās attīstības un kustību traucējumiem;**
- projekta **partneru tikšanās tiešsaistē**, digitālu materiālu izstrādāšana (mājaslapa);
- tiešsaistes darba grupas sanāksmes, failu apmaiņas sistēma projekta vadības vajadzībām un rezultātu izstrādes laikā, digitālo projekta rezultātu izstrāde;
- **starpvalstu vizītes tiek papildinātas ar tiešsaistes iesaisti tiem dalībniekiem, kuri netiekas klātienē.**

ĻEMIET VĒRĀ!

Attīstoties digitālajām tehnoloģijām un tādām darbībām kā straumēšana, virtuālā satura izstrāde, spēļošana, MI izmantošana un mākoņdatošana, pieaug digitālās nozares ietekme uz vidi, padarot šo jautājumu svarīgu ilgtspējai.

Digitālais sektors šobrīd veido ~ 4% no globālajām CO_2 emisijām, kas 2025. gadā varētu dubultoties.

Aviācijas nozare veido ~ 2,5% no globālajām CO_2 emisijām.

Digitālie atkritumi – jebkāds digitāls saturs (e-pasti, video, teksta dokumenti, bildes u.c.), kas radīts un vairs netiek izmantots:

- 90% digitālā satura pēc 3 mēnešiem vairs nekad netiks izmantoti;
- 2007. gadā tika radīts 1 ZB datu (triljons GB) / 2035. gadā – 2000 ZB;
- *YouTube* lietotāji katru minūti augšupielādē ~ 500 stundas satura, *Tiktok* – 16000 video minūtē.

1 jautājums AI *čatam*: 1-10 gr CO_2

Attēla ģenerēšana ar AI: 10 - 50 gr CO_2

1 e-pasts: 4 gr CO_2, 50 gr CO_2 ar pielikumu

1 klikšķis: 0,8 gr CO_2

Diennakts laikā tiek nosūtīti ~ 361,6 miljardi e-pastu, 49% no visiem e-pastiem ir mēstules.

ELEKTRONISKIE ATKRITUMI:

- 2022. gadā tika radīti 62 mlj. t elektronisko atkritumu;
- ~ 22 % no visiem šiem bīstamajiem atkritumiem tika oficiāli savākti un pārstrādāti;
- e-atkritumi satur tādus dārgmetālus kā zelts, sudrabs un varš;
- nepareizas pārstrādes metodes var izraisīt toksisku vielu, piemēram, svina un dzīvsudraba, nonākšanu vidē.

https://www.lvrtc.lv/digituvi/digitiri/

Aicinām katru projekta īstenotāju izstrādāt pārdomātu digitālās rīcības, sadarbības un komunikācijas stratēģiju, lai pēc iespējas mazinātu savu oglekļa pēdu digitālajā vidē.

DAŽI IETEIKUMI

Pārdomāta digitālā komunikācija - ikdienas un neformālai komunikācijai izmantojiet virtuālās sadarbības platformas nevis e-pastus:

- sūtot e-pastu, izmantojiet saites uz dokumentiem, nevis pielikumus;
- regulāri dzēsiet vecos e-pastus un nesūtiet nevajadzīgus e-pastus (neizmantojiet "atbildēt visiem" (*reply to all*), ja nav nepieciešams);
- abonējiet tikai nepieciešamos informatīvos izdevumus;
- saziņai izmantojiet sadarbības platformas nevis e-pastus;

Pārdomāta rīcība sociālajos medijos;

Failu pārvaldība un datu glabāšana - dzēsiet nevajadzīgos, dublējošos datus; uzglabāt tikai nepieciešamos datus.

Videokonferences:

- rīkojiet tās tikai tad, kad nepieciešams;
- izslēdziet kameru, ja tā nav nepieciešama, un izmantojiet audiozvanus vai tērzēšanu, ja video nav nepieciešams.

Programmatūras un ierīču pārvaldība:

- atjauniniet programmatūru un operētājsistēmas;
- instalējiet tikai nepieciešamās programmas un dzēsiet nevajadzīgās;
- izmantojiet energoefektīvas ierīces un pārvaldiet to enerģijas patēriņu, ieviesiet enerģijas taupīšanas iestatījumus visās ierīcēs;
- izslēdziet ierīces, kad tās nelietojat;

Ilgtspējīgas aparatūras prakses:

- pārstrādājiet, pārdodiet vai ziedojiet veco aparatūru, neizmetiet;
- izvēlieties ierīces ar ilgāku kalpošanas laiku un remonta iespējām;
- iespēju robežās izvēlieties atjaunotas vai lietotas iekārtas, iegādājieties jaunas ierīces, kad tas tiešām nepieciešams;
- rīkojiet digitālās talkas un nododiet vecās ierīces pārstrādes centros.

Plašāka informācija par prioritāti un noderīgi resursi:
https://erasmusplus.lv/digitala-parveide

- **Eiropas SALTO digitālo resursu centrs**
- *Erasmus+* un Eiropas Solidaritātes korpusa digitālās stratēģijas īstenošanas vadlīnijas
- *Erasmus+* projektu rezultātu platforma
- Eiropas Skolu izglītības platforma (ESEP)
- eTwinning platforma
- Elektroniskā platforma pieaugušo izglītībai Eiropā (EPALE)
- Eiropas Digitālās izglītības centrs (*European Digital Education Hub*)
- SELFIE skolām (*Self-reflection on Effective Learning by Fostering the use of Innovative Educational technologies*)
- SELFIE skolotājiem
- SELFIE darbā balstītai mācīšanai
- Eiropas Studentu kartes iniciatīva

Erasmus+ horizontālā prioritāte

LĪDZDALĪBA DEMOKRĀTISKAJĀ DZĪVĒ, KOPĒJĀS VĒRTĪBAS UN PILSONISKĀ IESAISTĪŠANĀS

Līdzdalība un izglītība demokrātisko procesu stiprināšanai Eiropā

Eiropā pastāv izaicinājums – ierobežota līdzdalība demokrātiskajos procesos un zems informētības līmenis par Eiropas lietām un to ietekmi uz iedzīvotāju dzīvi.

Daudzi cilvēki iesaistās negribīgi vai saskaras ar grūtībām aktīvi darboties savās kopienās un Eiropas Savienības politiskajās un sociālajās norisēs. Tomēr Eiropas identitātes stiprināšana un jauniešu iesaiste demokrātiskajos procesos ir būtiska Eiropas nākotnei.

Neformālās mācīšanās darbības ir efektīvs veids, kā uzlabot jauniešu un pieaugušo prasmes un kompetences, veicinot viņu aktīvu pilsoniskumu. Šādas aktivitātes palīdz attīstīt sociālās un starpkultūru kompetences, kritisko domāšanu un medijpratību, kas ir svarīgi dezinformācijas un viltus ziņu apkarošanai.

Erasmus+ programma: veicinot aktīvu pilsoniskumu

Erasmus+ mērķis ir palīdzēt dalībniekiem atklāt aktīva pilsoniskuma un līdzdalības demokrātiskajā dzīvē nozīmi:

- atbalstītajos projektos tiek attīstītas līdzdalības prasmes un veicināta sociālo un starpkultūru kompetenču, kritiskās domāšanas un medijpratības pilnveide;
- projekti piedāvā iespējas iesaistīties gan demokrātiskajā dzīvē, gan pilsoniskajās un sociālajās aktivitātēs, izmantojot formālās un neformālās mācīšanās pieejas;
- šīs aktivitātes palīdz dalībniekiem labāk izprast Eiropas Savienību un tās kopējās vērtības, piemēram, demokrātijas principus, cilvēka cieņu, vienotību, daudzveidību un starpkultūru dialogu. Tās arī uzsver Eiropas sociālā un kultūrvēsturiskā mantojuma nozīmi, veicinot iesaisti un kopīgu mācīšanos, kas stiprina sabiedrību un tās nākotnes potenciālu.

Kas ir ES kopējās vērtības?

ES kopējās vērtības un to nozīme

ES kopējās vērtības ir pamats, uz kura balstās Eiropas Savienība. Tās ir noteiktas Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā un ietver cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības apvieno dalībvalstis sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte, dzimumu līdztiesība un kur nav diskriminācijas.

Kopējās vērtības nodrošina mieru, stabilitāti un sadarbību starp dažādām dalībvalstīm. Tās stiprina savstarpēju uzticēšanos, veicina sociālo taisnīgumu un vienlīdzīgas iespējas visiem neatkarīgi no tautības, dzimuma vai reliģijas. Šīs vērtības ne tikai palīdz uzturēt vienotību un cieņu pret daudzveidību, bet arī veido vidi, kurā cilvēki jūtas aizsargāti un piederīgi, veicinot kopējo Eiropas identitāti un ekonomisko attīstību.

Kopējo vērtību integrācija *Erasmus+* programmā

Erasmus+ programma atbalsta ES vērtības, veicinot iekļaušanu, vienlīdzīgas iespējas un cieņu pret kultūru dažādību. Programma piedāvā dalībniekiem iespēju mācīties par demokrātiju, cilvēktiesībām un citām pamatvērtībām, piedaloties apmaiņas programmās, mācībās un projektos. Šīs aktivitātes palīdz veidot savstarpēju sapratni un cieņu starp dažādām tautām un kultūrām.

Šādi *Erasmus+* stiprina saliedētību un veicina taisnīgu un vienotu Eiropu, kurā ikviens var justies piederīgs un novērtēts.

Kas ir līdzdalība demokrātiskajā dzīvē un pilsoniskā iesaistīšanās?

Līdzdalība ir process, kurā **ikvienam ir iespēja piedalīties** sev būtisku **jautājumu izlemšanā** un apkārt notiekošā veidošanā ar mērķi **uzlabot savu un līdzcilvēku dzīves kvalitāti.**

Līdzdalība demokrātiskajā dzīvē nozīmē cilvēku iesaistīšanos lēmumu pieņemšanas procesos, kas ietekmē viņu dzīvi. Tas ietver tiesības piedalīties vēlēšanās, izteikt savu viedokli, piedalīties sabiedriskās diskusijās un iesaistīties pilsoniskajās aktivitātēs. Tā ir iespēja būt daļai no sabiedrības un veidot tās nākotni, veicina atbildību, pārredzamību un taisnīgumu sabiedrībā. Bez cilvēku līdzdalības demokrātija nevar pilnvērtīgi funkcionēt.

Līdzdalība demokrātiskajā dzīvē ir cieši saistīta ar cilvēktiesībām un demokrātijas principiem, kas noteikti Līgumā par Eiropas Savienību un Eiropas Pamattiesību hartā. Tajos teikts, ka visiem ES iedzīvotājiem ir tiesības piedalīties politiskajos un sabiedriskajos procesos.

Līdzdalība jebkuras kopienas demokrātiskajā dzīvē nav tikai balsošana vai kandidēšana vēlēšanās, lai gan tie ir svarīgi elementi. Līdzdalība un aktīva pilsoniskā līdzdalība ir saistīta ar tiesībām, līdzekļiem, telpu, iespējām un, ja nepieciešams, atbalstu, lai piedalītos un ietekmētu lēmumus, kā arī iesaistītos darbībās un aktivitātēs, tādējādi veicinot labākas sabiedrības veidošanu.

/Pārskatītā Eiropas harta par jauniešu līdzdalību vietējā un reģionālajā dzīvē/

Ir jāatceras, ka par līdzdalību demokrātiskajā dzīvē, kopējām ES vērtībām un pilsonisko iesaistīšanos ir jāsāk runāt ne tikai tad, kad jauniešiem ir pienācis laiks piedalīties vēlēšanās, bet gan veicināt izpratni par šo procesu agrīni, proti, pat pirmsskolas izglītības iestādēs. Tādējādi nodrošinot to, ka bērni attīsta savas prasmes iesaistīties, piedalīties un būt aktīviem, lai spētu ietekmēt vidi sev apkārt.

KĀDI IR IEGUVUMI?

INDIVĪDIEM	SABIEDRĪBAI KOPUMĀ	VALSTIJ
Iespēja ietekmēt sabiedrības attīstību un aizstāvēt savas tiesības.	Stiprinās vienotība, savstarpēja cieņa un uzticēšanās starp dažādām cilvēku grupām.	Tiek pieņemti lēmumi, kas balstīti uz plašāku sabiedrības interešu pārstāvību.

KĀDI IR LĪDZDALĪBAS VEIDI (FORMAS)?

FORMĀLĀ LĪDZDALĪBA

- skolēnu vai studentu pašpārvalde;
- jauniešu dome;
- konsultatīvā padome/komisija;
- jauniešu forums;
- Eiropas Jaunatnes dialogs;
- brīvprātīgais darbs;
- dalība politiķu sēdēs;
- dalība nevalstiskajās organizācijas;
- politiskas petīcijas parakstīšana;
- parakstu vākšana kādai iniciatīvai;
- dalība vēlēšanās (pašvaldības, Saeimas, Eiropas Parlamenta), referendumos un dalība organizētās diskusijās par politikas jautājumiem;
- dalība publiskajās apspriešanās;
- kontaktēšanās ar politiķiem klātienē (tiekoties iedzīvotāju pieņemšanas laikos, sanāksmēs);
- dalība politiskā partijā un/vai politiskās partijas jaunatnes organizācijā;
- dalība pašvaldības domes sēdēs;
- politisku drukas materiālu izplatīšana (avīzes, bukleti, skrejlapas u.tml.);
- piedalīšanās protesta akcijās un/vai streikā.

NEFORMĀLĀ LĪDZDALĪBA

- neformālas tikšanās ar politiķiem (piemēram, izmantojot metodi kafija ar politiķiem);
- foto, video, teātra un citu radošo metožu izmantošana;
- viedokļa paušana, izmantojot sociālos medijus (sociālo mediju aktīvisms);
- politiska viedokļa paušana internetā (komentāri, publikācijas, blogi, karikatūras, mīmi);
- kontaktēšanās ar politiķiem internetā;
- publiskas akcijas un kampaņas;
- jauniešu interešu aizstāvība;
- vides sakopšanas talkas un citi vides aizsardzības pasākumi;
- labdarības pasākumi;
- dzīvnieku aizsardzības pasākumi;
- atbalsts, palīdzība solidaritātes akcijas dažādām sabiedrības grupām, kuras nonākušas grūtībās
- drošības un kārtības nodrošināšana savā dzīves vietā (piem., kontrolpirkumi alkohola/ tabakas tirdzniecības vietās, ziņošana par pārkāpumiem, kārtības nodrošināšana pasākumos u.c.);
- pārtikas produktu vai rūpniecības preču boikots politisku iemeslu dēļ;
- pūļpakalpojumu izmantošana (*crowdsourcing*);
- hakatoni.

Avoti: https://www.izm.gov.lv/lv/lidzdaliba
https://participationpool.eu/

KĀ VEICINĀT LĪDZDALĪBAS DEMOKRĀTISKAJĀ DZĪVĒ, KOPĒJĀS VĒRTĪBAS UN PILSONISKĀ IESAISTĪŠANĀS PRIORITĀTI PROJEKTA AKTIVITĀTĒS?

1

Projekta saturu (t.sk. atbilstošu materiālu, metožu, pieeju izstrāde), **veidojot par līdzdalības demokrātiskajos procesos jautājumiem**:

Ja prioritāte projektā tiek risināta tematiskā līmenī, piemēram, partnerības projektos, tad detalizētu informāciju par tās iekļaušanu projektā lūdzam skatīt *Erasmus+* programmas vadlīnijās.

- vēlēšanām, iedzīvotāju padomēm, digitālo balsošanu, medijpratību, kritisko domāšanu, dezinformāciju, iespējām iesaistīties sociālajos tīklos, tiesībām līdzdarboties, izglītojamo pašpārvaldēm, izglītojamo iesaisti mācību procesa veidošanā, iekļaujošu diskusiju veidošanu, pedagogu sadarbību, iestādes ietekmi uz apkārtējo vidi, utt.
- aktivitātes var rīkot klātienē un/vai tiešsaistē.

2

Praktiski jeb integrējot aktīvas iesaistīšanās un līdzdalības principus ikvienā projekta (gan projekta sagatavošanas, gan projekta vadības un īstenošanas aktivitātēs) posmā:

- **iesaistīt dalībniekus projekta veidošanā** (partneru meklēšana, tēmu izvēle, projekta rakstīšana, īstenošana, u.c.) **un izvērtēšanā:** aptaujas, diskusijas, darba grupas, sociālo mediju aptaujas, kopīga izvērtēšana un lēmumu pieņemšana projekta laikā;
- veicināt līdzdalību un aktīvu iesaistīšanos visos savos pasākumos, sadalot lomas un atbildības;
- piedāvāt **iespējas iedzīvotāju līdzdalībai demokrātiskajā dzīvē**, kā arī viņu **sociālajai un pilsoniskajai iesaistei**;
- **veidot** iespējas, telpu vai sistēmas, kurās **iepriekšējie dalībnieki var piedalīties jaunu pieredžu un projektu veidošanā** mācību vietā un ārpus tās, un/vai palīdzēt nākamajiem dalībniekiem (vienaudžu pieeja);
- **projekta ietekme ārpus projekta**: pārnest projektā apgūto un/vai jau projekta laikā īstenot aktivitātes reālā vidē, ar reāliem, dalībniekiem saistošiem piemēriem;
- sekmēt arī **informētības veicināšanu** un **izpratni par Eiropas Savienības kontekstu**, jo īpaši par **ES kopējām vērtībām, vienotības un daudzveidības principiem**, kā arī tās **kultūras identitāti, kultūrizpratni un sociālo un kultūrvēsturisko mantojumu**.

LĪDZDALĪBAS KĀPNES

Viens no veidiem, kā atspoguļot līdzdalības procesu, ir, piemēram, Rodžera Hārta līdzdalības kāpnes. Tās ļauj izprast dažādas līdzdalības formas un to, cik lielā mērā cilvēki – īpaši jaunieši un bērni – tiek iesaistīti lēmumu pieņemšanā. Tās simbolizē soli pa solim pieaugošu līdzdalības līmeni, sākot no situācijām, kurās iesaiste ir tikai šķietama vai simboliska, līdz pat pilnīgai un patiesai līdzdalībai, kur cilvēku idejas un viedokļi tiek ne tikai uzklausīti, bet arī reāli ņemti vērā. Šīs kāpnes parāda, cik svarīgi ir ne tikai iesaistīt cilvēkus, bet arī nodrošināt, lai viņu iesaiste būtu nozīmīga un cienīga, palīdzot veidot sabiedrību, kurā cilvēki jūtas novērtēti, kur viņu balss patiešām tiek sadzirdēta. Vienlaikus Hārta kāpnes aicina pievērst uzmanību tam, lai līdzdalība nebūtu tikai formāla, bet arī patiesa un jēgpilna. Tas ir īpaši svarīgi, strādājot ar jauniešiem, jo viņiem jāzina, ka viņu viedoklis var ietekmēt lēmumus un sabiedrību kopumā.

Lielāku attēlu meklē šeit:
https://registri.visc.gov.lv/audzinasana/pasparv.shtml

Avots: https://www.visc.gov.lv/lv/atbalsts-pasparvaldem

Ilgtermiņa sadarbības aktivitāte *PEACE*

Lai veicinātu pilsonisko iesaisti, politisko līdzdalību un Eiropas pilsonības izpratni, vairākas *Erasmus*+ nacionālās aģentūras, tostarp VIAA, īsteno ilgtermiņa sadarbības projektu "*PEACE - Participation Erasmus Alumni for Civic Engagement*".

PEACE mērķis ir stiprināt piederības sajūtu Eiropas Savienībai, veicināt izpratni par aktīvu pilsoniskumu un radīt sadarbību starp *Erasmus*+ absolventu, vēstnešu un labās prakses piemēru (*Role Models*) tīkliem visos izglītības sektoros: augstākajā, skolu, pieaugušo un profesionālajā izglītībā.

Aktivitātes un iespējas

PEACE ietver dažādas iniciatīvas, piemēram:

- starptautiskus semināru, tematiskās fokusa grupas un pētījumus;
- e-mācību moduļus "Piedalies Eiropā", kas sniedz ievadu Eiropas integrācijā, izceļot pilsonisko un politisko dimensiju. Šie moduļi ir pieejami ne tikai *Erasmus*+ dalībniekiem, bet arī plašākai auditorijai, lai ikviens varētu labāk izprast Eiropas politiku, institūcijas, vērtības un pilsoniskās līdzdalības nozīmi:

PEACE
PARTICIPATION ERASMUS ALUMNI FOR CIVIC ENGAGEMENT

MODULIS Nr.1
Eiropas Parlamenta vēlēšanās, kas ir likts uz spēles?

MODULIS Nr.2
ES vēsture un institūcijas

MODULIS Nr.3
Demokrātiskas inovācijas Eiropā

MODULIS Nr.4
Daudzveidība Eiropā un Eiropas pilsoniskā izglītība

Šī iniciatīva ne tikai veicina Eiropas pamatvērtības, piemēram, demokrātiju, solidaritāti un vienlīdzību, bet arī palīdz veidot iekļaujošāku un sociāli atbildīgāku Eiropu nākamajām paaudzēm. *PEACE* ir būtisks solis, lai veicinātu vienotību un pilsonisko apziņu Eiropā.

Youth Participation Toolkit **jeb Jauniešu līdzdalības rīkkopa**

Tā ir izstrādāta, lai veicinātu jauniešu aktīvu līdzdalību demokrātiskajā dzīvē, izmantojot *Erasmus+* un Eiropas Solidaritātes korpusa programmas. Šī rīkkopa piedāvā praktiskus padomus un vadlīnijas, kā iesaistīt jauniešus pilsoniskajās aktivitātēs un veicināt viņu līdzdalību sabiedrībā. Tajā ir iekļauti dažādi resursi, piemēram, teorētiskie un konceptuālie pamati par līdzdalību, labās prakses piemēri, kā arī ceļvedis, kas soli pa solim paskaidro, kā izmantot šo rīkkopu, lai atbalstītu dalībnieku iesaisti procesos. Tā ir vērtīgs resurss visiem, kas vēlas veicināt līdzdalību un izmantot ES programmu sniegtās iespējas.

Vairāku organizāciju ieguvumi, projektā pievēršoties aktīvas līdzdalības jautājumiem (no 2024. gada pētījuma par horizontālajām prioritātēm):

- izstrādāti mācību materiāli, organizētas nodarbības, izveidots **interaktīvs rīks, ko izmantot mācību procesā par viltus ziņām, izstrādāti materiāli par demokrātijas vērtībām**;
- projektā izmantots **darbs multinacionālās grupās**, kas veicina kopēju vērtību veidošanos, lai sasniegtu aktivitātes rezultātu;
- apgūstot tēmu par tiesībām bērni, **veidoja plakātus par tiesībām uz cieņu, izglītību, māju un ģimeni, rotaļu**;

- **motivējam pašus jauniešus organizēt un īstenot dažādus pasākumus, akcentējam līdzatbildību visās jomās**;
- skolēni iesaistījās projekta mobilitātēs, sadarbojās **starptautiskās grupās, apzināja demokrātisko vērtību nozīmi** partnerskolu vizīšu laikā;
- *Erasmus+* pasākumos visbiežākais temats ir **Eiropa, tās vērtības, valodas, kultūrvēsturiskais mantojums**. Arī pirms/pēc mobilitātēm, apspriežot konkrēto valsti **diskutējam par līdzīgo un dažādo**;
- studiju kursi par pilsonisko līdzdalību, kopīgi pasākumi, piemēram, praids utt.
- **vienmēr uzsveram ES vērtības un ikkatra indivīda pilsonisko līdzdalību un aktivitāti** kā vienu no pamatvērtībām visās mūsu mobilitātēs, projektos utt.
- *Erasmus+* projektā **tika apgūts debašu formāts, diskutējot par demokrātiju, līdzdalību, vērtībām un pilsonisko iesaistīšanos.**

Plašāka informācija par prioritāti un noderīgi resursi:
https://erasmusplus.lv/lidzdaliba-demokratiskajos-procesos

SALTO Resursu centra Aktīvas līdzdalības demokrātiskajos jautājumos mājaslapa

Eiropas Jaunatnes stratēģija
Līgums par Eiropas Savienību
Eiropas Pamattiesību harta

HORIZONTĀLO PRIORITĀŠU INTEGRĀCIJA ERASMUS+ PROJEKTOS

Lai nodrošinātu kvalitatīvu *Erasmus+* programmas īstenošanu, būtiski ir integrēt horizontālās prioritātes (iekļaušana un daudzveidība, zaļā, digitālā pārveide un pilsoniskā līdzdalība) projektos.

Detalizētāka informācija par horizontālo prioritāšu integrāciju jūsu projektos ir pieejama ***Erasmus+* programmas vadlīnijās**. Savukārt, lai **novērtētu projekta izstrādes kvalitāti attiecībā uz četrām horizontālajām prioritātēm, aicinām pirms projekta izstrādes un tā īstenošanas laikā uzdot zemāk dotos pamata jautājumus.**

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Iekļaušana un daudzveidība

- Vai mūsu projektā ir nodrošināta vienlīdzīga un taisnīga piekļuve dalībniekiem no dažādām sabiedrības grupām, īpaši dalībniekiem ar mazāk iespējām?
- Vai mūsu atlases procedūras ir taisnīgas, caurskatāmas, saskaņotas un dokumentētas?

Vides ilgtspēja

- Vai visās mūsu projekta darbībās tiek veicināta videi draudzīga prakse? Piemēram, vai izmantojam ilgtspējīgus transporta veidus, organizējam videi draudzīgus pasākumus un īstenojam aktivitātes, kas samazina mobilitātes radīto oglekļa pēdu? Vai papīra formāta procesi tiek aizstāti ar digitāliem risinājumiem?

Digitālā pārveide

- Vai mūsu projekts tiek īstenots, ievērojot Eiropas studenta kartes iniciatīvas digitalizētas studentu mobilitātes pārvaldības standartus?
- Vai pietiekami veicinām jauktās mobilitātes iespējas (fizisko mobilitāti kombinējot ar virtuālo komponentu) un palīdzam studentiem un nesenajiem absolventiem attīstīt digitālās prasmes, piedaloties programmā "Digitālā iespēja"?

Līdzdalība

- Vai veicinām pilsonisko līdzdalību un aicinām studentus un darbiniekus aktīvi pilsoniski darboties pirms un pēc dalības mobilitātē vai sadarbības projektā, kā arī aktivitāšu laikā?
- Vai palīdzam dalībniekiem atklāt ieguvumus, kurus piedāvā aktīvs pilsoniskums un līdzdalības aktivitātes, veicinām kritisko domāšanu un medijpratību, stiprinām izpratni par Eiropas Savienību un ES kopējām vērtībām?

MĀCĪBU MOBILITĀTE (*KA1*) SKOLU, PROFESIONĀLAJĀ UN PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBĀ

Iekļaušana un daudzveidība

- Vai iekļaušanas un daudzveidības principi tiek ievēroti visos projekta darbības aspektos?
- Vai tiek aktīvi veicināta dalībnieku ar mazāk iespējām dalība projektā, t.sk. popularizējot dalības iespējas šo dalībnieku vidū un izmantojot tam paredzēto finansējumu?
- Vai dalībnieku atlase tiek īstenota taisnīgā, pārredzamā un iekļaujošā veidā?
- Vai dalībnieki tiek iesaistīti arī lēmumu pieņemšanā un dažādos projekta procesos?

Vides ilgtspēja

- Vai mūsu projektā tiek sekmēta atbildīga un ilgtspējīga rīcība?
- Vai veicinām izpratni par to, kā samazināt mobilitātes darbību ietekmi uz vidi?
- Vai popularizējam ilgtspējīgu transportu un palīdzam mainīt domāšanas veidu par videi draudzīgāku rīcību?

Digitālā pārveide

- Vai projektā tiek veicināta digitālā izglītība — tai skaitā virtuālā sadarbība, virtuālā mobilitāte un jauktā mobilitāte?
- Vai izmantojam digitālos rīkus un mācīšanās metodes, lai uzlabotu mācīšanās un mācīšanas kvalitāti, kā arī turpinātu pilnveidot digitālās prasmes?
- Vai aktīvi izmantojam EK digitālos rīkus, tiešsaistes platformas un citas iespējas, kas izstrādātas programmas ietvaros?

Līdzdalība

- Vai esam aktīvi *Erasmus+* tīkla dalībnieki, sadarbojoties un daloties ar zināšanām un pieredzi?
- Vai veicinām pilsonisko līdzdalību un aicinām izglītojamos un darbiniekus aktīvi līdzdarboties mobilitātes darbībās, kā arī sekmējam sociālo un starpkultūru kompetenču, kritiskās domāšanas un medijpratības attīstību?
- Vai stiprinām izpratni par Eiropas Savienību un ES kopējām vērtībām?

MĀCĪBU MOBILITĀTE (*KA1*) SPORTA JOMĀ

Iekļaušana un daudzveidība

- Vai mūsu projektā mobilitātes iespējas dalībniekiem ir nodrošinātas iekļaujošā un vienlīdzīgi pieejamā veidā, neatkarīgi no viņu izcelsmes?
- Vai dalībnieki tiek iesaistīti galveno lēmumu pieņemšanā?
- Vai dalībnieku ieguvumi ir pilnībā nododami citiem jūsu organizācijā?

Vides ilgtspēja

- Vai mūsu projektā tiek popularizēta videi draudzīga un atbildīga rīcība, veicinot dalībnieku izprati par to, cik svarīgi ir rīkoties, lai mazinētu vai kompensētu mobilitātes darbību ietekmi uz vidi?
- Vai veicinām ilgtspējīgu transportu, videi draudzīgu materiālu izmantošanu un resursu taupīšanu?

Digitālā pārveide

- Vai projektā izmantojam dažādus digitālos rīkus un metodes, lai papildinātu fiziskās darbības, kā arī uzlabotu sadarbību partnerorganizāciju starpā un pasākumu kvalitāti?

Līdzdalība

- Vai dalība projektā palīdz dalībniekiem izprast aktīva pilsoniskuma un līdzdalības demokrātiskajā dzīvē priekšrocības?
- Vai veicinām līdzdalības prasmes dažādās pilsoniskās sabiedrības jomās, sociālo un starpkultūru kompetenču, kritiskās domāšanas un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstību, kā arī izpratni par Eiropas Savienību un ES kopējām vērtībām?

PARTNERĪBAS SADARBĪBAI (*KA2*)

Plašāku informāciju par horizontālo prioritāšu integrāciju projektos tematiskā līmenī un to kvalitatīvo ietekmi uz jūsu izglītības sektoru aicinām skatīt *Erasmus+* programmas vadlīnijās. **Partnerības ir īpaši piemērotas iekļaušanas un daudzveidības jautājumu risināšanai, kā arī iekļaujošu prakšu un metožu izstrādei, ņemot vērā daudzveidības aspektu un atbilstošo pasākuma politisko prioritāti.** Lai sekmētu prioritāšu īstenošanu projektā praktiski, tādējādi veicinot partnerības projekta kvalitāti un ietekmi, uzdodiet šādus pamata jautājumus:

Iekļaušana un daudzveidība

- Vai mūsu projektā ir izstrādātas pieejamas un iekļaujošas aktivitātes, kuras ir atvērtas cilvēkiem ar mazāk iespējām?
- Vai dalībnieku viedoklis tiek ņemts vērā, un vai viņi tiek iesaistīti lēmumu pieņemšanā?

Vides ilgtspēja

- Vai projekts tiek īstenots videi draudzīgā veidā, nodrošinot ilgtspējīgu praksi visos tā aspektos?
- Vai tiek veicināta videi draudzīga pieeja, kas mudina iesaistītās puses diskutēt par vides jautājumiem, izvērtēt iespējamos uzlabojumus un rast ilgtspējīgākus risinājumus projekta īstenošanai?

Digitālā pārveide

- Vai projektā tiek veicināta virtuālā sadarbība un izmēģinātas virtuālās un jaukta tipa mācīšanās metodes, kas ir veiksmīgas partnerības atslēga? Iesakām arī izmantot programmas ietvaros izstrādātās EK tiešsaistes platformas un rīkus.

Līdzdalība

- Vai projektā tiek veicināta līdzdalība un dalībnieku aktīva iesaiste? Vai tiek sekmēta izpratne par Eiropas Savienības kontekstu, tostarp ES kopējām vērtībām, vienotības un daudzveidības principiem, kā arī kultūras identitāti, kultūrizpratni un sociālo un kultūrvēsturisko mantojumu, kritiskās domāšanas un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstību?

SINERĢIJAS PIEMĒRI STARP *ERASMUS+* HORIZONTĀLAJĀM PRIORITĀTĒM

Zaļais aktīvisms	Digitālie risinājumi, kas mazina ietekmi uz vidi	Digitālā iekļaušana
Digitālā līdzdalība	Digitālā labbūtība	Digitālā empātija
Klimata taisnīgums	Iekļaujoša līdzdalība	Dubultā pāreja (zaļā un digitālā)
Digitālā medijpratība	Digitālais aktīvisms	Informācijas un vizuālā pratība
Iekļaujoša zaļā ilgtspēja	Digitālā ilgtspēja	Digitālās tiesības
Informatīvā vienlīdzība	Iekļaujošāka, saliedētāka, zaļāka un digitāli lietpratīgāka sabiedrība	

Lai veicinātu izpratni par horizontālo prioritāšu īstenošanu projektos, Valsts izglītības attīstības aģentūras *Erasmus+* programmas departaments sniedz konsultācijas par prioritāšu integrēšanu/ ieviešanu *Erasmus+* projektu aktivitātēs.

Jautājumu gadījumā aicinām sazināties, rakstot uz e-pastu ERASMUSPRIORITATES@VIAA.GOV.LV.